

СТРУКТУРА І СИСТЕМА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Урікова О.М., 2012

Подано аналіз підходів до визначення поняття “інформація”. Охарактеризовано основні завдання управління ресурсами корпоративної мережі. Сформовано систему функціонування інформаційних ресурсів на корпоративному підприємстві та описано основні її елементи. Показано вплив процесу управління інформаційними ресурсами на результати економічної діяльності корпоративних підприємств.

Ключові слова: управління, інформаційні ресурси, корпоративне підприємство.

INFORMATION RESOURCES STRUCTURE AND OPERATION FOR CORPORATE COMPANIES

© Urikova O.M., 2012

The author of the article analyzes the different approaches on the “information” definition. There is describes the basic problems of resource management in corporate network. Shows process management effect of information resources on the economic performance of corporate enterprises. The author combined corporate enterprise resources model and principles of resources interaction by J. Kornay. The mechanism of functioning of the five main types of resources (economic, material, information, natural and human) in the internal environment of the corporate enterprise was suggested. Formed functioning system of information resources on the corporate enterprise and described elements.

Key words: management, informational resources, corporate company.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації комунікаційних ринків сучасне управління інформаційними ресурсами залежить від економічних, науково-технічних, виробничих та соціальних процесів, що відбуваються в суспільстві. Світова тенденція останніх років до комп’ютеризації усіх сфер життя та необмеженого доступу до Всесвітньої мережі Інтернет призвела до неможливості чіткого розподілення меж впливу певного корпоративного підприємства, об’єднання чи навіть країни на світові інформаційні ресурси.

Зважаючи на це, сьогодні в інформаційно-комунікаційній сфері виникли нові явища, елементи та категорії, з’явилися нетрадиційні трактування сталих понять та визначились спірні наукові моменти, за якими ведеться гостра дискусія. У наукових колах поняття “інформація” також зазнає змін і викликає значну полеміку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання сучасної економіки загалом і управління корпоративними підприємствами зокрема знайшли висвітлення у роботах вітчизняних науковців А. В. Войчака, В. Г. Герасимчук, В. Ф. Онищенко, В. Н. Парсяка, Г. К. Рогова. Проте майже ніхто не досліджував особливості формування інформаційних систем для корпоративних підприємств.

Цілі статті. Мета роботи – визначити особливості управління інформаційними ресурсами корпоративних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація є глобальним явищем, яке вивчають фахівці та науковці різних напрямів знань. Усі можливі погляди на цей феномен умовно розділимо на три підходи, де: 1) інформація ототожнюється з даними; 2) інформація ототожнюється зі знаннями; 3) інформація, дані та знання є різними поняттями (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація авторських підходів до визначення інформації за змістовним аналізом процесу її функціонування

Визначення науковців, яких ми зарахували до першого напрямку, ґрунтуються на тому, що інформація – це дані. Так, М. А. Василик вважає, що інформація – це дані, які передаються людьми від однієї особи до іншої усним, письмовим чи іншим способом [1, с. 27]. В економічній інтерпретації поняття “інформація” П. М. Мартинюк акцентує на тому, що для споживача інформацією вважаються ті дані, які отримані ним (пройшли через синтаксичний фільтр), є йому зрозумілими (подолали семантичний фільтр) і корисними для виконання будь-якого завдання або проблеми (прагматичний фільтр) [5, с. 19].

На нашу думку, такий підхід до інформації, як до даних, є дещо спрощеним і ототожнює ці два поняття, які є різними за змістовним наповненням, хоч і тісно пов’язані між собою.

Визначення науковців, що зарахування до другого напрямку ґрунтуються на тому, що інформація – це знання. Прихильником такого уявлення про інформацію є Ю. Ф. Симіонов, який зазначає, що “інформація або знання розуміється не як субстанція, втілена в процесах або засобах виробництва, а як безпосередня сучасна продуктивна сила” [1, с. 29]. Т. В. Макаров також вважає, що акт споживання інформації полягає через здійснення запиту. “Запит є виявом цікавості та готовності до детальнішого “споживання”. І тільки попит визначає, жити або не жити знанню далі” [4, с. 450].

Вважаємо, що такий підхід до інформації, як до знання, вносить плутанину і призводить до підміни понять. У цьому питанні ми погоджуємось з В. Н. Спіцнаделем, який у своїх роботах зазначає, що інформація є перетвореною формою знання. Тобто інформація не містить самого знання і передається описами та відповідями на питання, які починаються зі слів “хто”, “коли”, “що”, “де”, “скільки”. Водночас знання передається інструкціями, тобто відповідями на питання, які починаються зі слова “як” [1, с. 76].

Визначення науковців, які зараховані нами до третього напрямку, ґрунтуються на тому, що інформація, дані та знання є різними поняттями зі своїми характерними особливостями. Вважаємо, що такий підхід до розмежування трьох понять є найсучаснішим і відображає їхній взаємозв’язок та відмінність.

Так, дані можна розглядати як записані спостереження, які зберігають, але за певних причин не використовують. Інакше кажучи, дані утворюються шляхом здійснення спостереження – яке, як правило, є планомірним, науково-організованим і систематичним процесом отримання нових характеристик про наявний стан суспільного життя завдяки реєстрації їхніх істотних ознак. Ці дані перетворюються на інформацію, тільки якщо з’являється можливість використовувати їх для зменшення процесу невизначеності у будь-чому (виробництві, економіці чи управлінні).

Знання і інформація часто ідентифікуються як одне єдине поняття, які нам слід розділяти. Для цього скористаємось доводами І. Т. Фролова, який зазначив, що “кажучи про знання, ми маємо на увазі іменний вищий рівень інформації, який функціонує у людському суспільстві”. Під час перетворення інформації на знання значний вплив мають певні закономірності, діяльність мозку конкретної людини, різні психічні процеси та різноманітні правила у контексті певної епохи [10, с. 322].

Отже, знанням є тільки та частина інформації, яка оброблена людиною і має значення. Загалом процес кругообігу інформації, даних і знання показано на рис. 2.

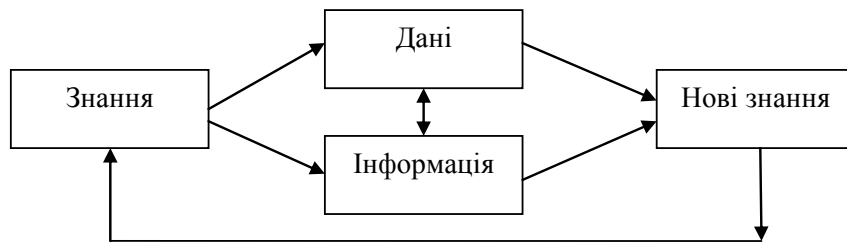

Рис. 2. Взаємозв'язок понять "інформація", "дані" і "знання"

Ця схема ілюструє взаємозв'язок понять "інформація", "дані" і "знання" у вигляді кола і наочно зображає, що ці три елементи є різними, але тісно пов'язаними між собою. Також ці елементи необхідні під час здійснення усіх відтворювальних процесів на підприємстві та в суспільстві. Це означає, що дані та інформація можуть перетікати в знання, а знання беруть участь у виробництві нового знання через обробку інформації та даних. І так до нескінченності.

Отже, різноманітність підходів під час дослідження інформації зумовила появу величезної кількості поглядів на це явище, які інколи суперечать один одному. Це означає, що універсального визначення інформації не існує внаслідок її різноманітності. З одного боку, інформація може вводитись в комп'ютер для виконання формалізованого завдання або передаватись проводами чи радіоканалами. А з іншого, – інформація може впливати на знання людини та її оцінку навколишнього світу.

Відповідно до економічного напрямку нашого дослідження надамо власне трактування поняття "інформація".

Інформація – це джерело процесу трансформації суспільства з метою оптимальнішого пристосування до умов зовнішнього світу завдяки приросту суспільного блага у вигляді його вищої точки – знання і його подальшої матеріалізації.

У наведеному визначенні інформація виступає як проекція системи управління. Також інформація може змінювати свій агрегатний стан та набуває обсяг: збільшується або поширюється та виникає у новій якості. Вважаємо, що такий підхід дає змогу виявити і змодельовати процеси, які відбуваються під час постійного розширення інформаційного потоку у сучасній економіці.

Корпоративне підприємство, як і будь-яка складна система, використовує і розпоряджається у своїй діяльності обмеженою кількістю ресурсів, які можна розділити на такі види: трудові, матеріальні, інформаційні, природні та економічні (рис. 3).

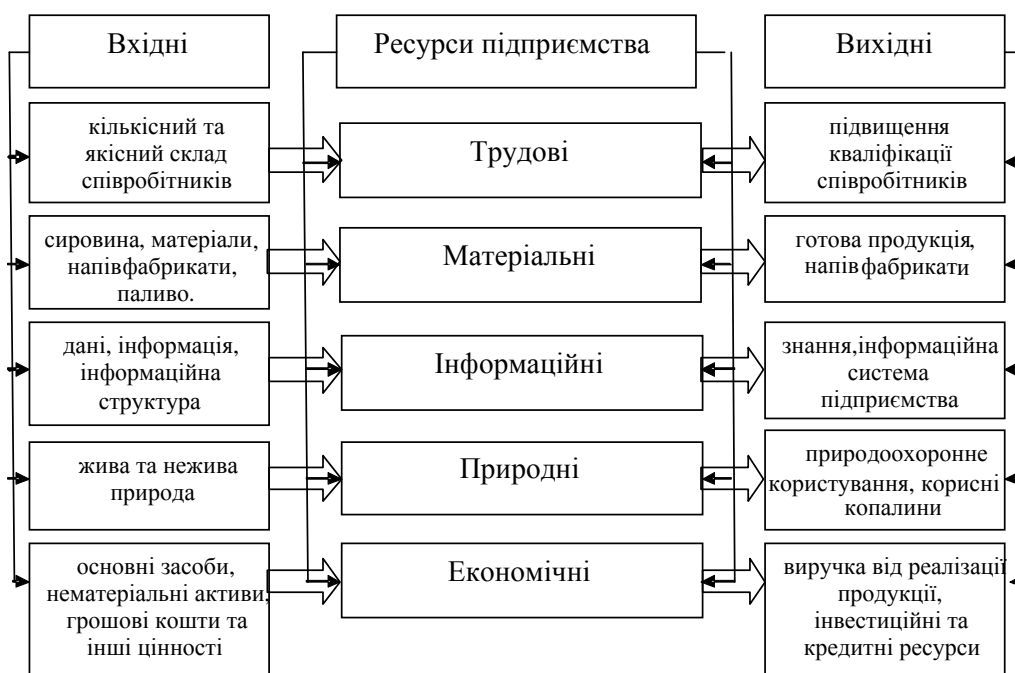

Рис. 3. Структура ресурсів корпоративного підприємства

Коротко розглянемо основні завдання управління кожного виду ресурсів корпоративного підприємства.

Перший вид – трудові ресурси – характеризують кількісний та якісний склад співробітників корпоративного підприємства. З економічного погляду управління трудовими ресурсами зводиться до матеріального стимулювання працівників та формування систем для їхнього навчання та постійного підвищення рівня кваліфікації.

Другий вид – матеріальні ресурси – складаються з предметів праці (сировини, матеріалів, напівфабрикатів, палива, відходів виробництва тощо), які в процесі виробництва перетворюються на готову продукцію. Загалом управління цими ресурсами ґрунтується на постійному зменшенні собівартості.

Третій вид – інформаційні ресурси – розглянуті раніше. З економічного погляду управління зазначеними ресурсами зводиться до аналізу витрат на зміст інформаційної підсистеми корпоративного підприємства та на його інформаційне забезпечення.

Четвертий вид – природні ресурси – формують земельні ділянки, водне багатство, повітряний басейн, корисні копалини, ліси, рослинний та тваринний світ. Основним завданням управління цими ресурсами є регулювання витрат на природоохоронні заходи, оптимізація плати за користування природними ресурсами та на їхнє дослідження.

До п'ятого виду – економічних ресурсів – належать основні засоби, нематеріальні активи, грошові кошти та інші цінності, які є у розпорядженні корпоративного підприємства і використовуються ним для отримання прибутку чи соціального ефекту. Управління економічними ресурсами є багатограним і містить велику кількість завдань, основними з яких є такі:

- управління продажами, – у межах якого здійснюється контроль за виручкою від реалізації товарів, робіт чи послуг;
- управління витратами на здійснення інвестиційних проектів та залучення і акумуляція інвестиційних ресурсів;
- управління закупівлями, – у межах якого здійснюється контроль за придбанням обладнання та нематеріальних активів;
- управління прибутком, що є основним завданням корпоративного підприємства і включає підрахунок результату діяльності підприємства та розробку корегуючих дій.

Сьогодні в науковій спільноті не має чіткого розподілу ресурсів за певною кількістю груп. Так, деякі фахівці у сфері фінансів виділяють додаткову групу – фінансові ресурси, які складаються із сукупності фондів грошових коштів корпоративного підприємства. Інші формують об'єднані групи. А.Г. Мовсесян, зокрема, вважає, що “інформаційні і фінансові потоки у світовій економіці зливаються у єдиний інформаційно-фінансовий комплекс, що несе ринкову інформацію” [7, с. 22].

Дуже складно чітко і якісно розподілити ресурси за їхнім змістовним наповненням. Проте у представленій нами класифікації ресурсів додаткова група (фінансові ресурси) входить до ширшої групи економічних ресурсів, що знімає суперечності між ними. Також, на відміну від А. Г. Мовсесяна, який формує синтетичні групи і пов'язує між собою деякі потоки, ми комплексно розглядаємо усі п'ять груп ресурсів. Це дасть змогу увесь арсенал методів аналізу та синтезу і досліджувати показники ефективності діяльності корпоративного підприємства залежно від різного ступеня оптимального використання існуючих ресурсів.

Отже, інформаційні ресурси є динамічним явищем, яке впливає на усі сфери внутрішнього і зовнішнього середовищ корпоративного підприємства без винятку [8]. На основі проведеного дослідження, на рис. 4 показано систему функціонування інформаційних ресурсів на корпоративному підприємстві.

На цій схемі систематизовано та узагальнено усі отримані раніше зони впливу інформаційних ресурсів. В середині схеми представлено механізм циркуляції інформації, який складається з таких послідовних елементів, як: джерело, кодування, сигнал, декодування та місце призначення. Оскільки самі дані є представленими у машинних кодах чи іншій знаковій системі, то між джерелом інформаційного повідомлення і його місцем призначення мають існувати процеси кодування та декодування. У найширшому сенсі кодування є таблицею символів, де кожній букві алфавіту (а також цифрам

і спеціальним знакам) присвоєно свій унікальний номер – код символу. [9, с. 171]. Декодування є зворотним процесом, який розшифровує код в інформаційне повідомлення під час його отримання.

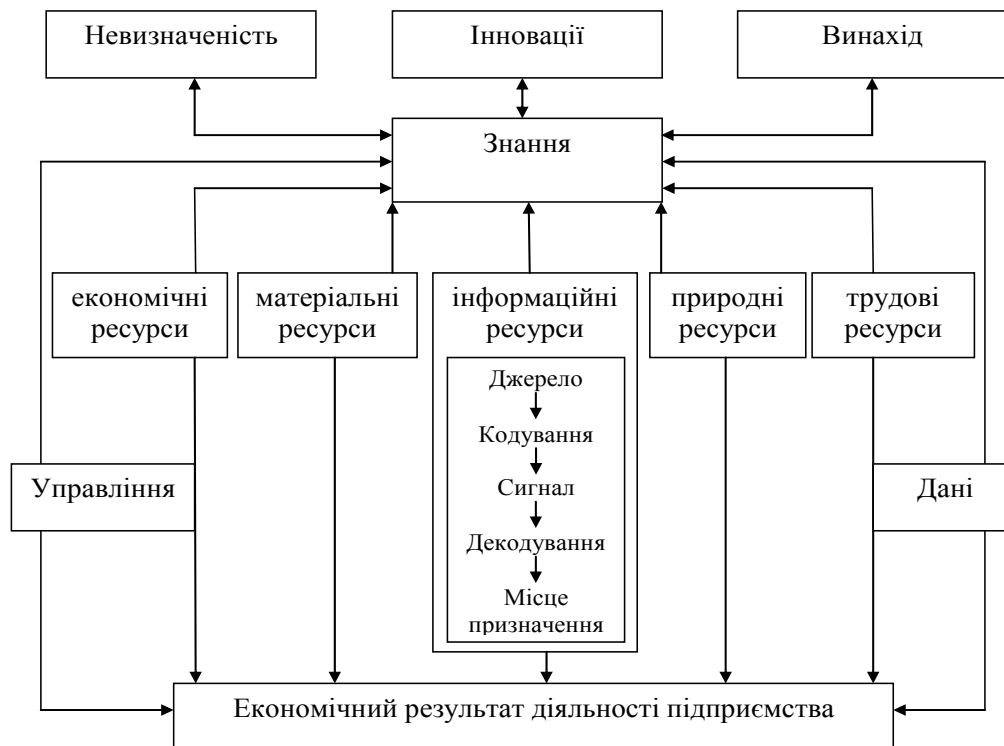

Рис. 4. Система функціонування інформаційних ресурсів на корпоративному підприємстві

У верхній частині схеми представлено зв'язок інформаційних ресурсів зі знанням, інновацією, винаходом і невизначеністю. Різниця між інновацією та винаходом є доволі значною. Так, винахід – це революційний прорив у галузі нових знань, який є основою для інновацій. Водночас інновації – це творча і успішна інтерпретація концепції, відкриття чи винаходу.

Найдискусійнішим елементом цієї частини схеми є невизначеність. На думку К. Шеннона, інформаційні ресурси зменшують неповноту знань та ступінь невизначеності наявних даних [1]. Основними умовами невизначеності є: 1) неповна інформація або короткострокова стохастична ситуація [4]; 2) невизначеність інновацій і екзогенні зміни [3].

У нижній частині схеми відображено вплив усіх груп ресурсів, знання, даних та процесу управління на спільний економічний результат підприємства.

Накладемо принцип руху і взаємодії ресурсів за Я. Корнай [8] на схему руху усіх ресурсів корпоративного підприємства. У результаті отримаємо нову схему, показану на рис. 5, яка наочно демонструє механізм функціонування, перерозподілу і використання усіх ресурсів (економічні, матеріальні, інформаційні, природні та трудові) в інформаційному просторі.

У первинному накопичувачі відбувається розподіл ресурсів через спеціалізовані інструменти – вентиля, які відкриваються за певної величини тиску рідини. У нашій моделі як рідина виступають п'ять видів інформаційних ресурсів.

Рух розглянутих п'яти ресурсів має циклічний характер і основна роль вентилів полягає у систематизації і фільтрації інформаційних ресурсів, що поступають в систему і є необхідні певному конкретному корпоративному підприємству.

Тим часом зазначимо, що в системі завжди є невживаний ресурс, який формує резерв. Він складається з двох видів. Перший вид резерву утворюють дані або інформація, яка є потрібною, але з певних причин не використовується. Другий вид резерву становлять інформація і знання, які незатребувані у цей конкретний період часу внаслідок технологічної невідповідності і які будуть необхідні в наступному циклі. Можна сказати, що резерв виступає як синхронізатор інформації у часі.

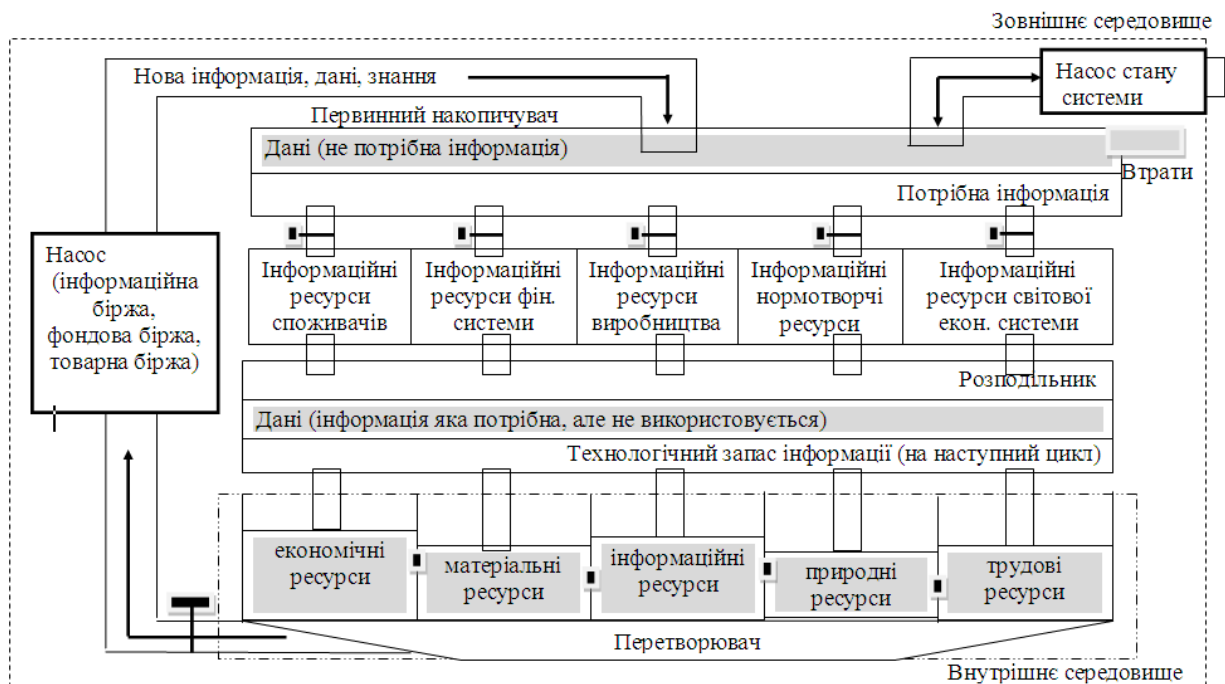

Рис. 5. Механізм функціонування інформаційних ресурсів у внутрішньому середовищі корпоративного підприємства

З розподільника накопичена інформація поступає в ємності окремих основних ресурсів (економічні, матеріальні, інформаційні, природні та трудові). Їх надходження визначається рівнем рідини у конкретній ресурсній ємності і припиняється як тільки вона досягає максимального рівня, що є оптимальним саме для певного корпоративного підприємства. У самому розподільнику також завжди існує запас ресурсів, що досягає певного рівня.

У ємностях станів основних ресурсів є заглишки, які відкриваються у разі, якщо співвідношення тиску між ресурсами перевищують критично допустимі (наприклад, у момент криз, – якщо не поступає необхідна кількість ресурсів в розподільник). У такий спосіб відбувається внутрішнє і зовнішнє регулювання співвідношення ресурсів.

Загальновідомо, що заміна ресурсів є технічно обмеженою. Однак періодично технологічні зрушення, зростання людського капіталу або інвестиції спричиняють значні якісні зміни у ресурсах. Це водночас викликає необхідність регулювання окремих елементів системи і більшого використання ресурсів завдяки прискоренню руху внутрішнього і зовнішнього насосів.

У нашій моделі якісна зміна ресурсів може трактуватись як трансформація агрегатного стану рідини, – зокрема її розігрівання приводить до розширення об'єму, а охолодження – до зменшення. Аналогією цього стану можна вважати розквіт економіки (“розігрівання економіки”) та економічну кризу (“охолодження економіки”). Так, під час розквіту економіки, усі ресурси підприємства в робочому просторі розігріваються до різних температур, що призводить до їхнього нерівномірного розширення. Такий стан може спровокувати певні кризові явища всередині корпоративного підприємства, і для того, щоб їх уникнути, необхідно скористатись регулювальною дією заглишок.

Ще один важливий елемент робочого простору – це регулювальний вентиль на виході. Його роль характеризує ступінь відкритості усієї системи. У разі повного закриття вентиля система використовує тільки внутрішню інформацію. Такий стан приводить до розвитку системи дуже повільними темпами, оскільки усі необхідні інформаційні ресурси для ефективної роботи корпоративного підприємства йому необхідно формувати самому без залучення зовнішніх знань. Це може негативно вплинути на конкурентоспроможність продукції та підприємства, проте допомагає позбутись втрат у вигляді витоку секретної інформації.

У разі повного відкриття вентиля систему захлисне інформація різного толку. Це призведе до появи значного масиву непотрібної інформації та до витоку потрібних секретних даних і

накопиченого знання, які представляють значний конкурентний потенціал. Отже, абсолютно закриті чи відкриті системи мають багато недоліків і не можуть існувати на підприємстві. І головним завданням регулювального вентиля на виході є створення певному корпоративному підприємству таких умов, де доступ до зовнішніх інформаційних ресурсів буде оптимальним, а виток секретної інформації не допустимим.

Подальший примусовий перерозподіл ресурсів у нашій системі відбувається під дією насоса (фінансова, товарна та інформаційна біржі). Швидкість і циклічність руху характеризують динаміку розвитку економічної системи, головною метою якої є підвищення ринкової вартості корпоративного підприємства. Відзначимо також істотну роль діаметра ресурсопроводу, який характеризує потенціал обслуговування руху інформаційних ресурсів, що циркулюють у системі. Характеристика його реального використання (так само, як і насоса) свідчить про коефіцієнт корисної дії (ККД) системи. Звідси виникає питання про достатність інформаційних ресурсів і знань, які циркулюють і накопичуються у системі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ми проаналізували різні погляди на поняття “інформація”. Визначено, що застосування економічного підходу до трактування інформації обмежує можливості інтерпретації цього складного явища. Коротко проаналізовано основні завдання управління кожним з видів ресурсу та наведена структура ресурсів корпоративного підприємства. Сформовано систему функціонування інформаційних ресурсів на підприємстві та описано основні її елементи. Усе це дало можливість погодитись з твердженням М. Ротшильда, в якому він зазначив, що “...генетична інформація, записана в молекулі ДНК, є основою всього органічного життя. Технічна інформація, зафіксована в книгах, фотокопіях, наукових журналах, базах даних і ноу-хау мільйонів індивідів, є джерелом всього економічного життя. Існуюча в часі генетична мінливість і природний відбір – два феномени, аналогічні до технічної інновації і ринкової конкуренції, – породжують пульсуючий ритм еволюційних змін” [6, с. 132]. Інформаційне суспільство – як сучасна фаза розвитку людства, широко застосовує мережі для передачі та отримання інформації, а для корпоративного підприємства мережа слугує основним засобом обігу інформації. Подальші дослідження будуть пов’язані з оптимізацією інформаційних ресурсів корпоративних підприємств і ефективного управління ними з метою покращання показників економічної діяльності.

Завдяки поєднанню схем руху ресурсів корпоративного підприємства та принципів руху і взаємодії ресурсів Я. Корнай побудував механізм функціонування інформаційних ресурсів у внутрішньому середовищі. У нашій моделі як рідина виступають п’ять основних видів ресурсів (економічні ресурси, матеріальні ресурси, інформаційні ресурси, природні ресурси та трудові ресурси) і п’ять різновидів інформаційних ресурсів (інформаційні ресурси споживачів, фінансової системи, виробництва, нормотворчої системи та світової економічної системи). Розподіл ресурсів відбувається через спеціалізовані інструменти управління, які потребують подальших наукових досліджень.

1. Василик М. А. *Основы теории коммуникации* / М. А. Василик, М. С. Вершинин, В. А. Павлов. – М.: Гардарики, 2003. – 615 с. 2. Гранатуров В.М. *Управление услугами зв'язку: навч. посіб.* / В.М. Гранатуров, І.В. Литовченко. – К.: Освіта України, 2010. – 254 с. 3. Кастельс М. *Информационная эпоха: экономика, общество и культура* / М. Кастельс; пер. с англ. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с. 4. Макаров Т. В. *Когерентные волоконно-оптические системы передачи* / Т. В. Макаров. – О.: ОНАС им. А. С. Попова, 2009. – 218 с. 5. Мартинюк П. М. *Теорія систем та математичне моделювання* / П. М. Мартинюк, Н. А. Федорчук. – Рівне: НУВГП, 2010. – 225 с. 6. Маршак А. Л. *Общая социология* / А. Л. Маршак. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 381 с. 7. Мовсесян А. Г. *Транснационализация в мировой экономике* / А. Г. Мовсесян. – М., 2001. – 315 с. 8. *Современные телекоммуникации. Технологии и экономика* / [В.Л. Банкет, О.В. Бондаренко, П.П. Воробийченко и др.; под ред. С.А. Довгого. – М.: Эко-Трендз, 2003. – 320 с. 9. Стеклов В.К. *Основы управления сетями и услугами телекоммуникаций* / В.К. Стеклов, Є.В. Кільчицький. – К.: Техніка, 2002. – 438 с. 10. Фролов И. Т. *Философский словарь* / И.Т. Фролов. – М.: Республика, 2001. – 719 с.